

VALUE (AXIOLOGICAL) APPROACH TO EDUCATION OF PERSONALITY

I.V. Sopivnyk

Abstract. *The article based on the study of the scientific literature carried out an analysis of the nature and value approach in education. Reasonably axiological approach as a methodological basis of modern education. When covering particular realization value approach, which provides for the specific historical needs of society and time, the dominant social values, social and cultural environment, the psychological mechanisms of education of the person, the need for assimilation of pupils of moral standards, the requirements for the teacher, the constant need for moral self-improvement and self-education.*

Keywords: *education, value, value attitude, values, value approach, axiology.*

УДК 37:378.4

ПЛАНУВАННЯ ВИХОВНОЇ РОБОТИ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Р.В. СОПІВНИК, доктор педагогічних наук, доцент
*Національний університет біоресурсів і природокористування
України*

E-mail: rvsop@meta.ua

Анотація. *У статті обґрунтовано цілі та розкрито специфіку планування виховної роботи зі студентами у вищому навчальному закладі на засадах комплексності, системності, з урахуванням особистісно-орієнтованого, компетентнісного, аксіологічного та діяльнісного підходів.*

Планування виховної роботи у вищому навчальному закладі розглядається як невід'ємна складова технології виховання і професійної підготовки фахівця. У процесі дослідження проаналізовано наукову літературу та нормативні документи з проблем виховної роботи у ВНЗ, вивчено передовий досвід планування, узагальнено базові положень планування виховної роботи зі студентською молоддю, спроектовано чотирирічні цілі виховання у вищому навчальному закладі з урахуванням профілю підготовки фахівців.

Ключові слова: *виховання, цілі виховання, планування виховної роботи у вищому навчальному закладі, підходи у вихованні студентської молоді.*

Актуальність (Introduction). Сучасні проблеми в українському суспільстві, його ментальний, ідеологічний розкол, що породжує поляризацію політичних взаємин, ескалацію військового протистояння, громадянські непорозуміння, спричинені багато у чому і недостатньою культурно-просвітницькою, ідеологічною, виховною роботою держави, сім'ї і громадськості. В умовах реформування освіти, надмірно захопившись її деідеологізацією, особливо у вихованні підростаючого покоління, в Україні знівельовано ідейну спрямованість виховання, в основі якого мають бути національно-

© Р. В. Сопівник, 2016

патріотичні цінності. У цьому зв'язку важливе значення має календар державних свят і пам'ятних дат та пантеон Героїв.

Славні сторінки нашого минулого мають підкріплюватись в національній пам'яті відповідною системою свят, а імена героїв повинні вшановуватись, бо їх особистісні якості, подвиг життя мали б лягти в основу виховного ідеалу, як зразка людської поведінки і відносин, що впливають із розуміння мети життя [1].

Аналіз останніх досліджень та публікацій (Analysis of recent researches and publications). Окремі аспекти планування виховної роботи у вищому навчальному закладі висвітлені у працях С. Вітвицької, С. Карпенчук, В. Кошельник, І. Кравченко, М. Роганової, Г. Шевченко. Проте проблема комплексного підходу до планування виховної роботи впродовж чотирирічного навчання студента у вищому навчальному закладі не знайшла достатнього висвітлення у науковій літературі.

Мета (Purpose) статі полягає в обґрунтуванні цілей та специфіки планування виховної роботи зі студентами у вищому навчальному закладі на засадах комплексності, системності, з урахуванням особистісно-орієнтованого, компетентнісного, аксіологічного та діяльнісного підходів.

Методи (Methods). У процесі дослідження застосовано наступні методи: аналіз наукової літератури та нормативних документів з проблем виховної роботи у ВНЗ; вивчення передового досвіду планування; узагальнення базових положень планування виховної роботи зі студентською молоддю; проектування цілей виховання у вищому навчальному закладі з урахуванням профілю підготовки фахівців.

Результати (Results). Будь-яка діяльність, а особливо виховання включає функцію планування, яка реалізується на основі результатів діагностики, виявлення індивідуально-психологічних особливостей студентів і колективу академічної групи та впливає із цілей виховання детермінованих соціальною потребою. У вихованні ціль є уявленням про результат формування особистості. Оскільки людина формується впродовж життя («Вік живеш вік вчишся») і, як писав Т.Мор: «Не зупиняйся на досягнутому, завжди прагни найвищого», цілі виховання апіорі не можуть бути кінцевими, тільки проміжними. Їх можна розглядати як своєрідну систему «перспективних ліній» (А.С.Макаренко), коли суб'єкт самовиховання, за наставницької підтримки, досягає найвищої точки росту, «акме» на тому чи іншому етапі саморозвитку, самовиховання, професійного становлення.

У процесі планування виховної роботи зі студентською молоддю необхідно звернути увагу на знайомство з навчальним закладом, його історією, фундаторами, науковими школами, містом (у якому розташований навчальний заклад), Україною славним минулим нашого народу. План роботи повинен включати заходи з формування поваги до Гімну, національних символів, передбачати обговорення літературних творів на патріотичні теми, плекання інтересу і ціннісного ставлення до професії, формування здорового способу життя тощо. План повинен враховувати державний календар свят і пам'ятних дат, необхідність вшанування національних героїв, охоплювати усі напрями змісту виховання, а його реалізація повинна забезпечувати гармонійний і всебічний розвиток особистості студента.

Костянтин Дмитрович Ушинський у свій час писав: «Що сказали б ви про архітектора, який закладаючи нову будівлю, не зумів би відповісти вам на запитання, що він хоче будувати – храм, присвячений богові істини, любові і

правди, просто будинок, у якому жилося б затишно, красиві, але не потрібні урочисті ворота, якими б милувались подорожні, роззолочений готель для оббивання нерозважних клієнтів, кухню, для готування страв, музей, для збереження рідкостей чи, нарешті, сарай для складання туди різного, в житті вже нікому непотрібного мотлоху? Те саме ви повинні сказати про вихователі, який не зуміє чітко і точно визначити вам мету своєї виховної діяльності... Ось чому, ввіряючи вихованню чисті і вразливі душі дітей для того щоб воно привило в них перші, а тому найглибші риси, ми маємо цілковите право спитати вихователя, якої мети він добиватиметься в своїй діяльності, і вимагати на це питання ясної і категоричної відповіді» [2] Саме тому ми розглядаємо планування виховної роботи як складову технології виховання студента. Технологія виховання – це наукове проектування чітко визначеного результату формування особистості, що реалізується поетапно (алгоритмічність), передбачає аналіз досягнення проміжних цілей (діагностичність) та відзначається системністю, що включає сукупність елементів пов'язаних функціональною єдністю (мета, зміст, форми, методи, прийоми, засоби, результат, його контроль і корекція) [3].

Діяльність наставника академічної групи є технологічною по горизонталі (функції: діагностична, планувальна, організаційна, мотиваційно-стимулююча, інформаційно-комунікативна, взірця для наслідування) і по вертикалі (педагогічний супровід академічної групи та становлення особистості кожного її індивіда впродовж чотирьох років).

Базуючись на компетентнісному, особистісно-орієнтованому, аксіологічному, діяльнісному підходах та враховуючи специфіку підготовки фахівців в аграрних і природоохоронних вищих навчальних закладах (зокрема на прикладі Національного університету біоресурсів і природокористування України – далі НУБіП України) нами обґрунтовано цілі виховання протягом чотирьох років навчання студента.

Перший рік навчання: «НУБіП – твоя Перемога». Треба враховувати, що у цей період відбувається адаптація, першокурсника до умов вищого навчального закладу, його знайомство з новими реаліями життя і праці. Наставнику слід формулювати чіткі за формою і категоричні за змістом вимоги до підопічних вихованців (А.С.Макаренко), наголосити на правах і обов'язках, що впливають із нового статусу, аби студент знав за що хвалять, а за що наказують. Слід детально обговорити правила внутрішнього розпорядку, правила поведінки в гуртожитку, звернути увагу на оцінку діяльності студента інструментами академічного рейтингу. Вимоги слід ставити усій підопічній групі, застосовуючи логіку педагогіки паралельної дії (коли ми маємо справу із колективом). Студент має опанувати історію, бачити структуру університету, познайомитись з його фундаторами, традиціями, науковими школами за профілем освіти, навчитись орієнтуватись у просторі, правильно планувати свій час, оволодіти способами самостійного пошуку істини, накопичення суб'єктивно нових знань, зрозуміти особливості використання можливостей інформаційного освітнього середовища університету для власного професійного і особистісного становлення. Відомо, що будь-яка зміна умов функціонування живих організмів спирається на запас їх фізичної міцності і здатності до психічної саморегуляції та застосування стратегії поведінки, що забезпечує певний амортизаційний ефект адаптаційного стресу. З огляду на це значна увага має приділятися наставником академічної групи формуванню у молоді здорового способу життя (харчування, рухова активність, раціональ-

ний режим праці і відпочинку, загартування, відмова від шкідливих звичок) щоб період адаптації не став причиною фізичного і психічного виснаження, погіршення стану здоров'я.

Другий рік навчання: «Як тебе не любити, Кисєє мій». На другому році навчання наставник здійснює педагогічний супровід формування академічної групи як колективу та діяльності кожного його індивіда має перекладати частину своїх функцій на актив, забезпечувати максимальну рольову диференціацію, закріплення обов'язків за певними вихованцями у системі студентського самоврядування, що свідчатиме про організованість підопічних студентів. Слід приділяти значну увагу підтримці традицій, формувати педагогічно спрямовану громадську думку спираючись на загальнолюдські і національно-патріотичні цінності. У цей період наставник має вживати заходів щодо знайомства студентів із пам'ятними і вартими уваги місцями столиці міста Києва та України. Студенти мають знати (Гімн, історію виникнення Герба і Прапора), поважати національні символи. На цьому році навчання необхідно приділяти увагу опануванню студентами прийомами самовиховання, які будуть потрібні для самовдосконалення та професійного становлення впродовж навчання в університеті і не тільки.

Третій рік навчання: «Університет – колиска моєї професії». Наставник академічної групи забезпечує проектування професійної біографії студента. Передбачається відвідування провідних агропідприємств. На ряду із практичним навчанням допускається вторинна зайнятість за фахом, якщо це не шкодить досягненню цілей навчання. Студент перебуває на стадії самовиховання. Наставник має зосередити увагу на екологічному вихованні, оскільки студенти НУБіП України є представниками біономічних професій типу «людина-природа», тому насамперед мають усвідомити, що світ природи є середовищем існування людини, яка зацікавлена в збереженні його цілісності, чистоти, гармонії. На наш погляд, особистість із сформованою екологічною культурою відзначається наявністю таких якостей як ціннісне ставлення до землі та гуманне ставлення до тварин.

Ціннісне ставлення до землі – це якість особистості, що виявляється у небайдужому, чуйному ставленні людини до землі, як одухотвореної годувальниці з її родючістю та здатністю забезпечити добробут і процвітання народу. При цьому земля сприймається як жива матерія, у родючому шарі якої нагромаджена життєдайна енергія продуктивності, що є основою продовольчої безпеки країни, самодостатньою субстанцією, здатною без радикального техногенного втручання давати екологічно чисті, здорові врожаї та забезпечити високу якість життя людей. Ціннісне ставлення до землі проявляється у бажанні людини працювати на землі, у її турботі про збереження та відтворення родючості ґрунтів, коли особистість спрямована на ведення екологічно чистого землеробства без забруднення ґрунту хімічними речовинами, зокрема добривами, гербіцидами та пестицидами.

Гуманне ставлення до тварин – це властивість особистості, яка проявляється в етичному, обережному, турботливому поводженні з тваринами, як живими істотами, наділеними відчуттями та сприйманням, які негативно реагують на фізичний біль та брутальне ставлення до них з боку людини. Поводження майбутнього фахівця із тваринами має відповідати принципам універсальної етики А. Швейцера, що передбачає повагу до всього живого.

Четвертий рік навчання: «Від навчання до справи». На цьому етапі наставнику слід приділяти увагу співпраці з роботодавцями, забезпечувати

реалізацію лідерського потенціалу студентів, розвивати їх дослідницькі уміння і навички, стимулювати інтерес до професії, сприяти формуванню професійної компетентності. Студент має визначити, з допомогою наставника, з місцем майбутньої роботи і відповідно до цього здійснювати вибір тематики випускової роботи, добирати відповідні навчальні дисципліни із вибіркової частини навчального плану.

Висновки і перспективи (Discussion). Виховання розглядають не тільки як науку, що базується на теорії, відповідних закономірностях, використовує обґрунтовані підходи і оперує чітко визначеними способами досягнення цілей, це також мистецтво, що передбачає творчість наставника. Тому пропонувані цілі виховання студента є лише орієнтиром і аж ніяк не претендує на вичерпність і всеосяжність. Це зумовлено також і тим, що немає однакових вихованців, так само як немає ідентичних умов виховання. Кожна педагогічна ситуація оригінальна і неповторна у своєму роді, кожна людина, чи то наставник, чи студент, здатна по своєму розуміти і реагувати на виклики. Наш виклик – це педагогічна творчість в ім'я її величності Людини, що бере до уваги постулати науки про виховання.

Список використаних джерел

1. Сопівник Р.В. Визначення пантеону героїв у контексті конструювання виховного ідеалу студентів / Р.В.Сопівник // Духовність особистості: методологія, теорія і практика: Збірник наукових праць. – 2015 – Вип. 2 (65). – С. 242-250.
2. Ушинський К.Д. Людина як предмет виховання: Вибр. пед. твори: У 2 т. / К.Д.Ушинський. – К., 1983. – Т. 1. – С. 196.
3. Сопівник І.В. Виховання моральної відповідальності сільської молоді: [монографія] / І.В.Сопівник. – К.:«ЦП «Компринт», 2014. – С.176

References

1. Sopivnyk R.V. Vyznachennia panteonu heroiv u konteksti konstruiuvannia vykhovnoho idealu studentiv / R.V.Sopivnyk // Dukhovnist osobystosti: metodolohiia, teoriia i praktyka: Zbirnykh naukovykh prats. – 2015 – Vyp. 2 (65). – S. 242-250.
2. Ushynskiy K.D. Liudyna yak predmet vykhovannia: Vybr. ped. tvory: U 2 t. / K.D.Ushynskiy. – K., 1983. – T. 1. – S. 196.
3. Sopivnyk I.V. Vykhovannia moralnoi vidpovidalnosti silskoi molodi: [monohrafiia] / I.V.Sopivnyk. – K.:«TsP «Komprynt», 2014. – S.176.

ПЛАНИРОВАНИЕ ВОСПИТАТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ В ВЫСШЕМ УЧЕБНОМ ЗАВЕДЕНИИ

Р.В. Сопивнык

Аннотация. В статье обоснована цели и раскрыта специфика планирования воспитательной работы со студентами в вузе на основе комплексности, системности, с учетом личностно-ориентированного, компетентностного, аксиологического и деятельностного подходов.

Планирование воспитательной работы в высшем учебном заведении рассматривается как неотъемлемая составляющая технологии воспитания и профессиональной подготовки специалиста. В процессе исследования проанализировано научную литературу и нормативные документы по проблемам воспитательной работы в вузе, изучено передовой опыт планирования, обобщенно базовые положения

планирования воспитательной работы со студенческой молодежью, спроектировано четырехлетние цели воспитания в высшем учебном заведении с учетом профиля подготовки специалистов.

Ключевые слова: воспитание, цели воспитания, планирование воспитательной работы в высшем учебном заведении, подходы в воспитании студенческой молодежи.

PLANNING EDUCATIONAL WORK IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

R. V. Sopivnyk

Abstract. In the article the purpose and disclosed the specifics of the planning of educational work with students in high school on the basis of a comprehensive, systematic, subject to student-centered, competency, and axiological activity approaches.

Planning educational work in higher education is seen as an integral part of education and training specialist technology. The study analysis scientific literature and regulatory documents on the issues of educational work at the university, studied the best practices of planning, summarized the basic provisions of the planning of educational work with students, designed four-year goal of education in higher education, taking into account the profile of training.

Keywords: education, the goals of education, planirovanie educational work in higher education, approaches to the education of students.

УДК 37.011.3-051:001.859

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВЧИТЕЛЯ У НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ РЕЦЕПЦІЇ

І.Б.СПІВАКОВА, директор
Кловський ліцей № 77 (м. Київ)
E-mail: klovski77@bigmir.net

Анотація. Модернізація сучасної шкільної освіти вимагає від кожного вчителя виконання функцій інноватора, здатного в щоденній праці впроваджувати новітні ідеї, концепції, методики навчання. У статті аналізується інноваційна діяльність вчителя в умовах змін, модель інноваційної діяльності вчителя, яка розглядається як цілісна система прояву рис особистості, що сприяють розвитку інноваційної діяльності в загальноосвітньому навчальному закладі.

Ключові слова: інновації, інноваційна педагогічна діяльність, професійно значущі якості педагога, її критерії та показники.

Актуальність (Introduction). На сучасному етапі цивілізаційного прогресу, зумовленому динамічним розвитком новітніх інформаційних технологій, кардинальними трансформаціями у визначенні пріоритету ціннісних орієнтирів життєдіяльності, становленням інтелектуально-творчого суспільства пріоритетною ознакою часу стає інноваційність. У такому інноваційному процесі особ-